

1. Oscar Wilde: Nattergalen og rosen

Eventyret Nattergalen og rosen med originaltitel The Nightingale and the Rose er udgivet første gang i The Happy Prince and Other Tales fra 1888.

“Hun sagde, at hun ville danse med mig, hvis jeg kom med røde roser til hende,” råbte den unge student; ”men i hele min have er der ikke en eneste rød rose.”

Fra sin rede oppe i stenegen hørte nattergalen ham, og hun kiggede ud gennem løvet og undrede sig.

5 ”Ikke en eneste rød rose i hele min have!” råbte han, og hans smukke øjne fyldtes af tårer. ”Åh, hvilke små ting lykken er betinget af! Jeg har læst alt, hvad de kloge mænd har skrevet, og alle filosofiens hemmeligheder er mine, men af mangel på en rød rose ligger mit liv nu i ruiner.”

10 ”Her er omsider en, der elsker oprigtigt,” sagde nattergalen. ”Nat efter nat er det ham, jeg har sunget om, skønt jeg ikke kendte ham: Nat efter nat er det hans historie, jeg har fortalt til stjernerne, og nu får jeg ham så at se. Hans hår er mørkt som hyacintblomsten, og hans læber røde som den rose, han begærer; men lidens- skaben har gjort ham bleg som elfenben, og sorgen har sat sit segl i hans pande.”

15 ”Prinsen holder bal i morgen aften,” mumlede den unge student, ”og min elske- de er blandt de indbudte. Giver jeg hende en rød rose, vil hun danse med mig til den lyse morgen. Giver jeg hende en rød rose, skal jeg holde hende i mine arme, og hun vil læne hovedet mod min skulder og lade sin hånd hvile i min. Men der er ikke nogen rød rose i min have, så jeg vil komme til at sidde mutters alene, og hun vil gå mig forbi. Hun vil ikke ænse mig, og det vil knuse mit hjerte.”

20 ”Her er minsandten en, der elsker oprigtigt,” sagde nattergalen. ”Hvad jeg syn- ger om, det martrer ham - det, der er en glæde for mig, er en smerte for ham. Kær- lighed er vidunderlig, det er ganske vist. Den er mere dyrebar end smaragder og skønnere end fine opaler. Den er ikke til salg for perler og granater og kan ej hel- ler falbydes på markedspladsen. Den kan ikke opkøbes af købmænd og ej heller

25 vejes og erhverves for guld.”

30 ”Musikerne vil sidde på galleriet og spille på deres strengeinstrumenter,” sagde den unge student, ”og min elskede vil danse til tonerne af harpe og violin. Hun vil være så let til bens, at hendes fødder knap nok rører gulvet, og bejlere i farvestrå- lende klæder vil flokkes om hende. Men mig vil hun ikke danse med, for jeg har

35 ikke nogen rød rose at give hende.” Han kastede sig ned i græsset, skjulte ansigtet i hænderne og græd.

”Hvorfor græder han?” spurgte et lille grønt firben, der løb forbi ham med halen i vejret.

”Ja, hvorfor dog?” sagde en sommerfugl, der flaksede efter en solstråle.

35 ”Ja, hvorfor dog?” hviskede en tusindfryd mildt til sin nabo.

”Han græder over en rød rose,” sagde nattergalen.

”En rød rose” udbrød de. ”Hvor tåbeligt!” Og det lille firben, der var noget af en kyniker, gav sig minsandten til at le.

40 Men nattergalen forstod, hvad der lå bag studentens sorg, og hun sad tavs i ege- træet og tænkte over kærlighedens gådefulde væsen.

Pludselig bredte hun sine brune vinger ud og lettede. Hun strøg gennem lunden som en skygge, og som en skygge svævede hun gennem haven.

Midt på græsplænen stod et smukt rosentræ, og da hun fik øje på det, fløj hun hen og satte sig på en kvist.

45 "Giv mig en rød rose," råbte hun, "og jeg vil synge min dejligste sang for dig."
Men træet rystede på hovedet.

"Mine roser er hvide," svarede det; "så hvide som skummet på havet og hvidere end sneen på bjerget. Men flyv hen til min bror, der vokser rundt om det gamle solur, måske han kan give dig det, du ønsker."

50 Nattergalen fløj hen til rosentræet, der voksede rundt om det gamle solur.
"Giv mig en rød rose," råbte hun, "og jeg vil synge min dejligste sang for dig."
Men træet rystede på hovedet.

"Mine roser er gule," svarede det; "så gule som håret på havfruen, der sidder på sin ravtrone, og gulere end påskeliljen, der blomstrer på engen, inden høstkarlen
55 kommer med sin le. Men flyv hen til min bror, der vokser under studentens vindue, måske han kan give dig det, du ønsker."
Nattergalen fløj hen til rosentræet, der voksede under studentens vindue.
"Giv mig en rød rose," råbte hun, "og jeg vil synge min dejligste sang for dig."
Men træet rystede på hovedet.

60 "Mine roser er røde," svarede det, "så røde som duens fødder og rødere end de store vifter af koraller, der bølger og bølger i havets klippehule. Men vinteren har kølnet mine årer, og frosten har nippet mine knopper, og stormen har knækket mine grene, og i år bærer jeg slet ingen roser."

"En eneste rød rose er alt, hvad jeg ønsker," råbte nattergalen, "kun en eneste
65 rød rose! Er der virkelig ikke nogen måde, jeg kan få den på?"
"Der er en måde," svarede træet, "men den er så grusom, at jeg kvier mig ved at fortælle dig om den."

"Fortæl," sagde nattergalen. "Jeg er ikke bange af mig."

"Ønsker du en rød rose," sagde træet, "skal du forme den af måneskinssang og
70 farve den med dit eget hjerteblod. Du skal synge for mig med brystet trykket mod en torn. Du skal synge for mig hele natten, og tornen skal gennembore dit hjerte, og dit livsblod skal flyde over i mine årer og blive mit."

"Døden er en høj pris at betale for en rød rose," råbte nattergalen, "og livet har vi alle kært. Det er skønt at sidde i den grønne skov og betragte solen i dens gyld-
75 ne vogn og månen i dens perlemorsfarvede. Dejlig er duften af hvidtjørn, og dejlige er de blåklækker, der skjuler sig i dalen, og den lyng, der blomstrer på bakken. Men kærlighed er bedre end livet, og hvad er en fugls hjerte sammenlignet med en mands?"

Så bredte hun sine brune vinger ud og lettede. Hun strøg gennem haven som en
80 skygge, og som en skygge svævede hun gennem lunden.

Den unge student lå stadig i græsset, hvor hun havde efterladt ham, og tårerne i hans smukke øjne var endnu ikke tørre.

"Vær lykkelig," råbte nattergalen, "vær lykkelig; du skal få din røde rose. Jeg vil forme den af måneskinssang og farve den med mit eget hjerteblod. Det eneste,
85 jeg beder om til gengæld, er, at du vil elske oprigtigt, for kærlighed er visere end filosofi, som ellers nok er vis, og mægtigere end magt, som ellers nok er mægtig. Flammefarvede er dens vinger, og af farve som en flamme er dens krop. Dens læber er søde som honning, og dens ånde som røgelse."

Studenten kiggede op fra græsset og lyttede, men han kunne ikke forstå, hvad
90 nattergalen sagde til ham, for han fattede kun det, der står skrevet i bøger.

Men egetræet forstod og blev bedrøvet, for det holdt meget af den lille nattergal, som havde bygget rede i dets grene.

"Syng mig en sidste sang," hviskede det. "Jeg bliver så ensom, når du er borte."

Nattergalen gav sig til at synge for egen, og hendes stemme var som vand, der
95 bobler fra et sølvbæger.

Da hun var færdig med sin sang til egen, kom studenten på benene og trak en notesbog og en blyant op af lommen.

"Den har legeme," sagde han til sig selv; da han gik sin vej gennem lunden –
"det kommer man ikke udenom; men har den også følelser? Det tvivler jeg på. I
100 virkeligheden er den som de fleste kunstnere; den er lutter stil og mangler oprigtighed. Den ville aldrig ofre sig for andre. Den tænker kun på sin sang, og alle ved, at kunst er egoistisk. Men den har nogle smukke toner i sin stemme, det må man lade den. Sikke en skam, at de ikke betyder noget eller har noget praktisk formål." Og så gik han op på sit kammer, lagde sig på sin lille halmseng og gav sig til
105 at tænke på sin elskede; og efter et stykke tid faldt han i søvn.

Og da månen lyste på himlen, fløj nattergalen over til rosentræet og anbragte sit bryst mod tornen. Hele natten lang sang hun med brystet mod tornen, og den kolde krystalmåne lænede sig ned og lyttede. Hele natten lang sang hun, og tornen trængte dybere og dybere ind i hendes bryst, og livsblodet ebbede ud af hende.

110 I begyndelsen sang hun om kærlighedens fødsel i hjertet på en dreng og en pige. Og på allerøverste kvist i rosentræet blomstrede en vidunderlig rose, kronblad fulgte kronblad, mens sang fulgte sang. Først var den bleg som tågen, der hænger over floden – bleg som morgensens fod og sølvskinnende som daggrøets vinger. Som skyggen af en rose i et sølvspejl, som skyggen af en rose i en dam,
115 sådan var den rose, der blomstrede på allerøverste kvist i træet.

Men træet råbte til nattergalen, at hun skulle trykke sig længere ind mod tornen. "Tryk til, lille nattergal," råbte træet, "ellers bliver det dag, før rosen er færdig."

Nattergalen trykkede sig længere ind mod tornen, og hendes sang blev højere
120 og højere, for nu sang hun om lidenskabens fødsel i sjælen på en mand og en mø.

Og en sart rosa rødmen som den, der skyller op i brudgommens ansigt, når han trykker læberne mod sin bruds, bredte sig ud i rosens blade. Men da tornen endnu ikke havde nået nattergalens hjerte, blev rosens hjerte ved at være hvidt, for kun nattergalens hjerteblood kan farve rosens hjerte karmoisinrødt.

125 Og træet råbte til nattergalen, at hun skulle trykke sig længere ind mod tornen. "Tryk til, lille nattergal," råbte træet, "ellers bliver det dag, før rosen er færdig."

Nattergalen trykkede sig længere ind mod tornen, og tornen ramte hende i hjertet, og der gik et jag af smerte igennem hende. Det var en bitter, bitter smerte, og hendes sang blev vildere og vildere, for nu sang hun om den kærlighed, døden har
130 perfektioneret, om den kærlighed, der ikke dør i graven.

Og den vidunderlige rose blev karmoisinrød som rosen på den østlige himmel. Bæltet af kronblade blev karmoisinrødt, og selve hjertet blev karmoisinrødt som en rubin.

Men nattergalens stemme blev svagere, og hun begyndte at slå med de små vin-

135 ger, og der gled en hinde over hendes øjne. Svagere og svagere blev hendes sang, og hun mærkede noget i halsen, der var ved at kvæle hende.

Så udstødte hun en sidste eksplosion af toner. Den hvide måne hørte dem og glemte daggryet og blev hængende på himlen. Den røde rose hørte dem og skælvede i ekstase og åbnede sine kronblade for den kolde morgenluft. Ekkoet bar dem
140 ud til sin purpurfarvede grotte i bakkerne og vækkede de sovende hyrder af deres drømme. De drev gennem flodens siv, som bar budskabet med ud til havet.

"Se, se!" råbte træet. "Nu er rosen færdig." Men nattergalen svarede ikke, for hun lå død i det høje græs med tornen i hjertet.

Ved middagstid slog studenten sit vindue op og kiggede ud.

145 "Jamen sikke et eventyrligt held!" råbte han. "Her er jo en rød rose! Jeg har aldrig i mit liv set en rose som den. Den er så smuk, at jeg er sikker på, den må have et langt, latinsk navn." Og han lænede sig ud og plukkede den.

Så greb han sin hat og løb op til professorens hus med rosen i hånden.

Professorens datter sad i døråbningen og vandt blå silke på en spole, og ved
150 hendes fødder lå hendes lille hund.

"Du sagde, at du ville danse med mig, hvis jeg kom med en rød rose til dig," råbte studenten. "Her er den rødeste rose i hele verden. Bær den ved dit hjerte i aften, og når vi danser sammen, vil den lade dig vide, hvor højt jeg elsker dig."

Men pigen rynkede panden.

155 "Jeg er bange for, at den ikke passer til min kjole," svarede hun. "Desuden har kammerherrens nevø sendt mig nogle ægte ædelsten, og alle ved, at ædelsten koster langt mere end blomster."

"Næ, du er minsandten utaknemmelig," sagde studenten vredt og kastede rosen ud på gaden, hvor den endte i rendestenen og blev kørt over af et vognhjul.

160 "Utaknemmelig!" sagde pigen. "Nu skal jeg sige dig en ting, du er meget ubehøvlet; og hvem er du overhovedet? Ikke andet end en student! Ja, jeg tror ikke engang, at du har sølvspænder på dine sko, sådan som kammerherrens nevø har." Og hun rejste sig fra stolen og gik ind i huset.

"Hvor er kærlighed dog noget fjollet noget," sagde studenten, da han gik sin
165 vej. "Den er ikke halvt så anvendelig som logik, for den beviser ingenting, og den taler altid om noget, der ikke vil ske, og får en til at tro på noget, der ikke er sandt. Den er faktisk ret upraktisk, og da det at være praktisk i vore dage betyder alt, vil jeg genoptage filosofien og studere metafysik."

Han gik tilbage til sit kammer, trak en stor, støvet bog ud og gav sig til at læse.